

УДК 2-67:27-247:277.4(477.87)(045)

DOI:10.31339/2617-0833-2020-1(28)-22-28

ДІЯЛЬНІСТЬ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО СОЮЗУ ЦЕРКОВ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН-БАПТИСТІВ НА ЗАКАРПАТТІ

Кухарчук О.С., Мовчан К.М.

ACTIVITIES OF THE ALL-UKRAINIAN UNION OF THE CHURCHES OF THE EVANGELICAL BAPTIST CHRISTIANS IN TRANSCARPATHTIA

Kukharchuk Olha, Movchan Kateryna

Стаття відображає сучасний стан ВСЦ ЄХБ Закарпаття та напрямки їх діяльності; аналізується історія баптистів регіону, яка суттєво відрізняється від становлення баптистських громад в інших областях України та впливає на визначення основних векторів розвитку.

Ключові слова: баптисти, ВСЦ ЄХБ, громада, область, соціальна діяльність.

The article reflects the current state of the AUC ECB of Transcarpathia and their directions of activity; the history of the Baptists in the region, which is significantly different from the establishment of Baptist communities in other regions of Ukraine and influences the definition of the main development vectors, is being analyzed.

It is determined that the relevance of the work is due to the absence in the Ukrainian religious discourse of studies of Protestant communities in the regions, their peculiarities and importance for the state, the activation of Evangelical Baptist Christians in social work, in connection with recent events in Ukraine. The analysis of the main directions of activity of the communities of the region at the local and national levels is accomplished in our time.

Key words: Baptists, AUC ECB, community, region, social activity.

Актуальність роботи зумовлена відсутністю в українському релігієзнавчому дискурсі досліджень протестантських громад по регіонах, їхніх особливостей та значення для держави. Також активізацією Євангельських християн-баптистів в соціальній роботі, у зв'язку з останніми подіями в Україні (Майдан, АТО, протидія антихристиянським цінностям з Європи, екуменічний рух) та приклад християн-баптистів, як інтегруючої сили серед різних етнічних спільнот.

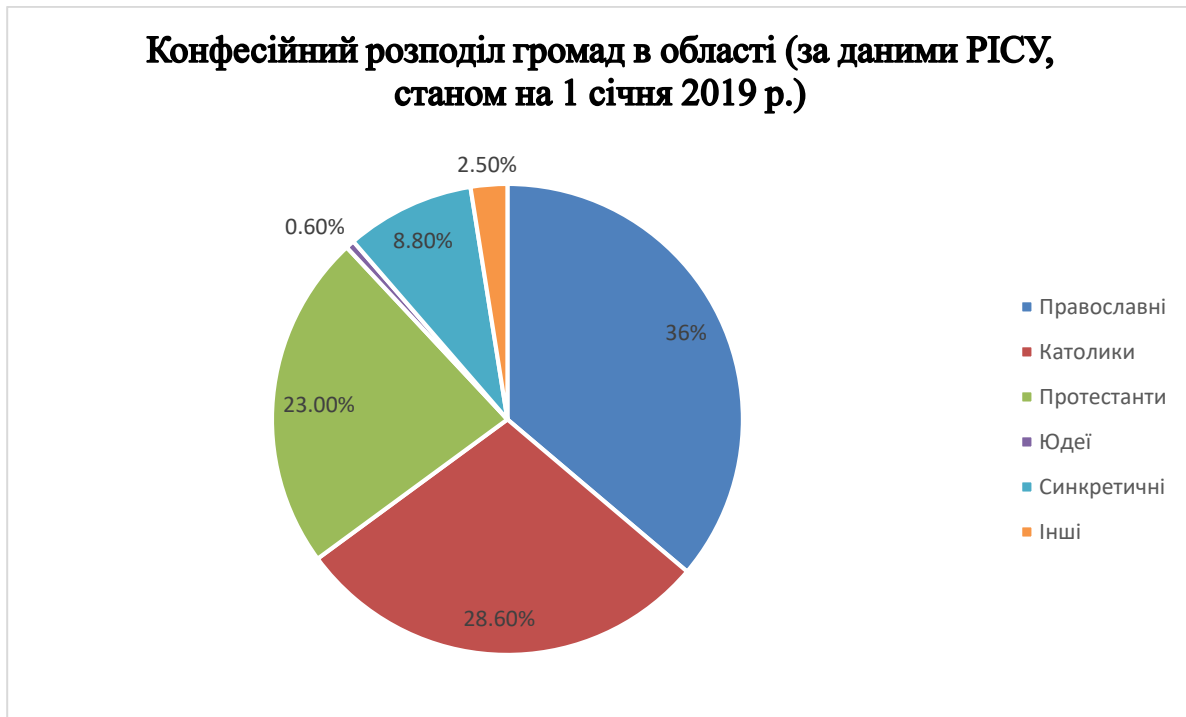
Темою протестантизму в Україні на академічному рівні займалися С. Свинський та Г. Домашовський. Більш ґрунтовні дослідження протестантської генези Закарпаття належать О. Лешку. З. Попович описала особливості та специфіку поширення баптизму серед ромів та подальші стосунки з місцевим населенням. Л. Рощина та О. Богатенко аналізують причини та наслідки створення Союзу християн-баптистів і подальшу роль в розвитку баптизму в Україні. Події життя церкви регулярно висвітлюються на інтернет-порталах: офіційного сайту ВСЦ ЄХБ, «Закарпаття релігійне» та Релігійно-інформаційній службі України.

Метою статті є визначення особливостей становлення та розвитку баптизму на Закарпатті; аналіз основних напрямків діяльності громад області на локальному та загальнодержавному рівнях в наш час. Об'єктом дослідження постають найбільші церкви та організації ВСЦ ЄХБ, а предметом – волонтерська, просвітницька, місіонерська та екуменічна діяльність громад.

Закарпаття – наймолодша область України, яка стала її частиною у 1945 році (стала частиною УРСР). До цього регіон був під владою, здебільшого, європейських монархій: Болгарського царства, Угорщини, Австрії, Австро-Угорщини, дещо пізніше в складі Чехословаччини. 15 березня 1939 року було проголошено Карпатську Україну на чолі з А. Волошином, яка проіснувала кілька днів. Відповідно, етнічний склад тут доволі строкатий,

зі значною перевагою українців – 78,4%[1, с.163]. Але не зважаючи на європейські наголоси, баптизм (як найбільша протестантська течія в Україні) почав поширюватися в кінці XIX ст. серед угорського населення та в 20-х рр. XX ст. серед українців.

Протестантизм є третьою за кількістю послідовників релігійною спільнотою в Закарпатті. Найбільше послідовників ортодоксальної гілки християнства (православ'я), зокрема УПЦ МП та католиків (Діаграма 1)[9].

Діаграма 1

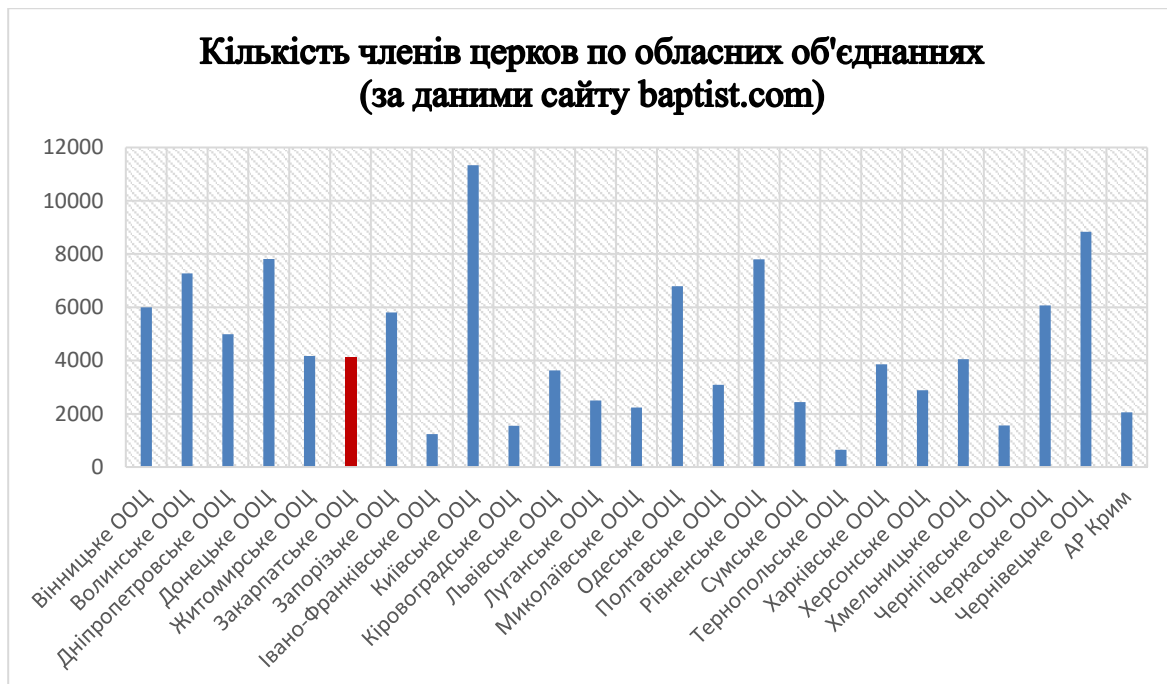
«Добру звістку» в край приніс Федір Роман, який проповідував серед місцевих робітників у с. Буштино. Його роботу продовжили І. Ковальчук, В. Лях та Ю. Феєр, проповідуючи в інших містах: Свалява, Виноградів, Хуст, Тячів та ін. Місіонерський рух підтримали віряни з Чехії на чолі з пастором Ф. Урбанеком, які взяли під свою опіку сирітський будинок в Сваляві. З Америки та Франції прибули Марія Силоді та Іван Францух, батьки яких були робочими емігрантами. Перша проповідувала у с. Нересниця, де за фінансової підтримки віруючих з США побудували сирітський будинок. Вони й заклали основу баптистських громад в краї, діяльність яких з приходом радянської влади перейшла у підпілля[5, с.156].

Більшість протестантських громад, які зберегли своє існування після репресій 30-х років, діяли нелегально. Для їх виявлення, обліку і подальшого контролю необхідно було використати релігійну структуру, якою і став Союз євангельських християн і баптистів. Окрім того, до Радянського Союзу після війни увійшли території, на яких у міжвоєнний період відносно вільно діяло чимало євангельських спільнот. Ці громади влада також намагалася включити до єдиної структури. Таким чином, до Союзу євангельських християн-баптистів у 1944 р. увійшли євангельські християни і баптисти Західної України і Білорусі, 1946 р. – баптисти Закарпаття, 1947 р. громади Союзу церков Христових Західної України і Білорусі [11, с.10].

Лешко О. В. досліджуючи архіви Закарпаття щодо діяльності протестантських громад дійшов висновку, що Союз євангельських християн і баптистів був інструментом контролю з боку радянської влади. У 50-х рр. XX ст. голові Союзу О. Л. Андреєву спільно з «компартійцями» було доручено провести «анкетизацію» проповідницького складу громад [6, с.80]. З поміж головних завдань спостереження за виконанням Положення та інструкції

Союзу щодо порядку виконання роботи у громадах[10, с.19].

На сьогодні в краї діє 68 церков, кількість членів 4128 чол., що є середнім показником серед інших Обласних об'єднань церков(Діаграма 2). Головою Закарпатського ООЦ є Кондор Іван Іванович[2].

Діаграма 2

Вище згадувалося, що поширення баптизму на Закарпатті почалося з смт Буштино, в якому проповідували «ветерани» віри євангельської Ф. Роман, І. Ковальчук, В. Лях та ін. Завдяки їхній місіонерській діяльності у 1934 році вдалося побудувати молитовний будинок, який закрили у 1959 р. та дитячий притулок у с. Нересниця 1936 року. З одного боку радянська тоталітарна машина не дозволяла вільну релігійну діяльність, а з іншого закордонний досвід пасторів і пресвітерів та географічна віддаленість від компартійного центру дозволяла баптистам Закарпаття провадити свою соціальну та релігійну політику. В результаті до 1991 року вдалося накопичити найбільш потрібний Церкві ресурс – інтелектуальну молодь, яка активно розпочала розбудову церкви. З 33 членів на 1959 рік, в часи проголошення Незалежності їх нараховувалося 87 чол.[5, с.159].

Головне завдання буштинської євангельської громади залишається незмінним – місіонерське та внутрішнє служіння. Вони відкрили дочірні церкви у селі Руське поле та м. Тячеві, допомагали у євангелізації в Рахівському районі та за кордоном (Канада, Еквадор). На базі місцевої церкви діє благодійна місія «Промінь на Сході» (Швейцарія-Україна), медичний центр «Лукас» та було засновано Карпатський регіональний біблійний коледж (більш детально далі). На сьогодні місіонерську діяльність громада підтримує фінансово, а основна активність спрямована на внутрішню роботу: літні табори (дитячі та підліткові), євангелізація у Будинку культури, хорове служіння, недільна школа.

Найбільшою церквою в регіоні є громада с. Вільхівці-Лазі (324 члена). Майже втричі більша кількість ніж у Буштино (124) пояснюється дуже просто. В радянський час громада не зазнавала суттєвих утисків: до 60-х рр. минулого століття кількість членів зростає до 200 чол., у 1984 р. вдалося побудувати молитовний будинок (що видавалося нереальним в тогочасних політичних умовах), члени церкви успішно ставали пресвітерами та місіонерами в інших містах та селах (Дубове, Грушево, Рахів, Ясіня, Торунь). Сьогодні вільхівська церква має свою місію у с. Солотвино – молодіжне та дитяче служіння (недільна школа, три церковних

хори, молитовні групи).

Статус обласного центру (м. Ужгород) дозволяє місцевій баптистській церкві розвивати свою діяльність у різних напрямках:

- розвиток дочірніх церков (с. Соломоново та с. Сімер), трьох молитовних груп у смт Печерин, с. Ореховиця, с. Кам'яницька Гута та відновлення церкви у с. Кам'яниця, з якої і почалася діяльність ужгородської громади у 1933-1934 рр.;
- функціонує дитячий спортивний клуб АВАНА, де крім ігор та секцій діти відвідують ще й недільну школу, заняття з християнської етики і т. п.;
- у 1997 році було утворено Християнський медичний благодійний центр, а 2002 р. проведено Всеукраїнську медичну конференцію;
- при церкві діє Біблійний інститут (ЗБІ), з 2001 року світ побачив перший випуск вісника «Християнин Карпат» – це освітньо-видавнича діяльність, яка характерна для протестантського руху і несе в собі ідею просвітництва;
- з 2007 року проводиться Закарпатський фестиваль надії та масова євангелізація на стадіоні «Авангард» за участю зарубіжних проповідників;
- на внутрішньому рівні діють церковні хори, недільна школа, молитовні групи, сестринське та молодіжне служіння, робота серед слабочуючих та малозабезпечених [5, с.158-159].

Резюме: традиційно протестантські церкви закріпили за собою статус і просвітницьких центрів. У смт. Буштино в 1996 році було засновано Карпатський регіональний біблійний коледж – середній духовно-освітній заклад. З 1999 року він розташовується у місті Мукачево та пропонує очно-заочну форму навчання за трьома напрямками: «Церковне служіння», «Диригентське служіння» та «Християнська освіта». Навчання в коледжі успішно закінчили уже понад 200 проповідників. З 2001 року в м. Ужгород видається вісник «Християнин Карпат», який вважається одним з найкращих в Україні серед аналогічних видань[5, с.157].

Важливим вектором діяльності євангельських християн-баптистів Закарпаття є й місіонерська діяльність серед інших етнічних груп, зокрема ромів. За офіційним переписом, ромів у Закарпатті 14 тисяч і понад 30 тисяч фактично, кажуть соціологи. Це третина усіх ромів України. Місіонери до них прийшли лише у 1984 році. Це був доволі тривалий та складний процес, бо роми живуть закритими общинами і єдиним важливим авторитетом для них є староста табору. Марія Горват, дружина старости, до табору якого вперше прийшли християни, згадує: «Я його не хотіла обідити, думаю, пацан якийсь молодий зайшов, що йому треба? А він питає, чи можна десь у вас собрание провести?». «Йой, – кажу, – не можна, бо як чоловік знає, то і вас, і мене уб'є!». Чоловік Марії, Гашпар Горват, підтверджував свідчення і дійсно хотів побити дружину, але відчув присутність невидимої сили, яка й змусила його повірити [8].

Соціальна прірва, яка довгий час існувала між місцевими русинами-українцями та ромами, породила безліч стереотипів та поневірянь один в одному. Протестантське віровчення змогло стати містком порозуміння між ними, завдяки правильному методу місіонерства на який вказує у своїй статті З. Попович: «Проповідники, хоч і були «гаджо» (білими), пили з ними [роми] з однієї кружки і місили глину на вальки у одному кориті. Їм повірили. Окрім віри у Ісуса-Спасителя місіонери-«гаджо» принесли циганам звичку прати речі, тримати домівку у чистоті, будувати вбиральні, вчили їхніх дітей грамоті і годували родини, що зовсім бідували». Соціальна робота ставала ґрунтом на якому будувалася ромська християнська громада, яка налічує на сьогодні 18 церков.

З 2010 року Асоціація милосердя «Емануїл» працює в таборах Закарпаття в рамках проекту «Їжа на щодень» саме для того, аби допомогти ромам впоратися з їхніми проблемами і вивести їх із бідності, яка поколіннями панувала в їхньому народі. Асоціація проводить серед ромів цілу низку тренінгів та семінарів, навчаючи їх основам сільського господарства. Сьогодні, не вірячи в успіх власних зусиль, роми самостійно ведуть домашнє господарство, саджають картоплю, капусту, розводять кур, свиней та навчаються розводити рибу[4, С. 6-7].

Події в Україні 2013-2014 рр. породили нові виклики для Церкви. І якщо єднання на Майдані – це лише формальність, яку вимагали події та становище народу, то вимушені переселенці, військові дії на Сході та потреба у волонтерах стали можливістю показати свою позицію та роль Церкви у житті суспільства.

За даними аналітичного порталу «Слово і діло» в Закарпатській області нараховується 3549 вимушених внутрішньо переміщених осіб і за три роки (станом на 30.03.2017 р.) зростає лише на 3 особи. Це одні з найнижчих показників по всій Україні, менше лише у Тернопільській та Рівненській областях. З однієї сторони, причиною небажання переселятися до Закарпаття може бути географічна віддаленість, але в Львівській та Волинській областях переселенців значно більше[7]. Тому об'єктивною причиною може бути несприятливий соціальний клімат та можливість розвитку бізнесу. В таких умовах протестантські громади надають максимум можливостей для переселенців, забезпечуючи їхні родини житлом та продуктами харчування, залучаючи до церковної діяльності.

При Всеукраїнському Союзі Церков євангельських християн-баптистів створений та діє координаційний комітет з питань людей, які вимушені покидати місця постійного проживання на сході України.

Координаційний комітет займається проблемними питаннями, які останнім часом постали перед суспільством і зокрема перед церквами та християнською спільнотою:

- допомога у влаштуванні людей, які вимушено покидають східні регіони України: допомога із розселенням, допомога з працевлаштуванням;
- координація дій між обласними об'єднаннями євангельських християн-баптистів, щодо всебічної допомоги.

У ВСЦ ЄХБ є традиція молитися за регіональні об'єднання для більш ефективного служіння та розвитку помісних церков. З головних потреб Закарпаття можна виокремити:

- За нових служителів для церков області, а також за діючих пасторів, щоб Бог оновлював сили для ефективного служіння.
- За молодих людей у церквах, аби ті залишалися вірними Богові за будь-яких обставин.
- За служіння дітям-сиротам у будинках сімейного типу. За сім'ї, які були б охочими служити дітям-сиротам[2].

Головною метою все ж залишається зовнішня соціальна активність, яка впливає на свідомість новонавернених набагато краще, ніж слова з кафедри пастора. Очевидною також є проблема серед молоді, яка швидко втрачає інтерес до церкви.

Отже, баптизм на Закарпатті вирізняється своїм «еміграційним» характером та європеїзацією цього регіону. Наступною специфічною ознакою є історичне становлення церков в області (одні більше утискалися радянською владою, інші менше), відчутно вплив місіонерської діяльності чехів та угорців, які більше переймалися саме соціальною діяльністю, а не внутрішньою розбудовою громади [3, с.210]. Етнічна строкатість населення вимагала особливого ставлення до найбільшої громади ромів в країні. Окремі місіонери служили в таборах, але неприйняття цієї соціальної групи призвело до створення незалежних ромських церков. Баптисти Закарпаття як частина ВСЦ ХВЕ беруть участь і в загальнодержавних заходах, підтримуючи роботу координаційного центру з допомоги вимушеним переселенцям, готуючи волонтерські групи та матеріальну допомогу на Схід. Серед головних проблем можна виділити нестачу служителів, у зв'язку з створенням нових молитовних будинків; роботу з молоддю, яка більш вразлива до секулярних процесів та небезпек епохи постправди.

Список використаних джерел

1. Віднянський С. В. Закарпатська Україна, Закарпаття / С. В. Віднянський // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. – К. : Наук. думка, 2005. – Т. 3 : Е – Й. – С. 201.

2. Всеукраїнський союз церков євангельських християн-баптистів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.baptyst.com/>.
3. Домашовець Г. Нарис історії української баптистської церкви / Г. Домашовець. – Торонто. : Ірвінгтон, 1967. – 468 с.
4. Євангельські християни-баптисти напередодні ювілею // Тези ВСО ЄХБ. – К. : Україна, 1996. – 16 с.
5. Євангельські християни-баптисти України: Історія і сучасність. – К.: ВСО ЄХБ, 2012. – 432 с.
6. Лешко О. В. Протестанти Закарпаття: погляд у минуле / О. Лешко // Науковий вісник УжНУ. Серія «Історія». – 2002. – Вип. 7 – С. 79-83.
7. Міграція з окупованих територій: як змінилася кількість переселенців в регіонах з початку року / Слово і діло [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.slovoidilo.ua/2017/04/20/infografika/suspilstvo/mihracziyaokupovanyx-terytorij-yak-zminylasya-kilkist-pereselencziv-rehionax-pochatku-roku>.
8. Попович З. Закарпатські роми: 30 років з Богом / З. Попович // Закарпаття релігійне [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://religion.uz.ua/zakarpatski-romy-30-rokiv-z-bogom/>.
9. Релігіографія. Закарпатська область [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://risu.org.ua/ua/index/reference/religiografia/zakarpattia_info.
10. Рощина Л. О. Розколи та об'єднання християн-баптистів у радянську добу / Л. О. Рощина, О. В. Горбатенко // Наука. Релігія. Суспільство. Інститут проблем штучного інтелекту «Наука і освіта». – 2014. – №3(59) – С. 16-22.
11. Савинский С. Разделение и объединение в истории Евангельско-баптистского братства / С. Савинский // Гость. – 2011. – №2. – С. 8-13.

References

1. Vidnyans'kyu, S. V., 2005. Zakarpats'ka Ukrayina, Zakarpattya [Transcarpathian Ukraine, Transcarpathia]. In: V. A. Smoliy and others, eds. *Encyclopedia of the History of Ukraine: in 10 vols. Vol. 3: E - Y*. Kyiv: Scientific Thought. p. 201.
2. Vseukrayins'kyu soyuz tserkov yevanhel's'kykh khrystyyan-baptystiv [All-Ukrainian Union of the Church of the Evangelical Christians-Baptists]. [online] Available at: <http://www.baptyst.com/>.
3. Domashovets', H. 1967. *Narys istoriyi ukrayins'koyi baptysts'koyi tserkvy [Essay on the history of the Ukrainian Baptist Church]*. Toronto. : Irvington.
4. Yevanhel's'ki khrystyany-baptysty naperedodni yuvileyu [Evangelical Baptist Christians Ahead of Anniversary]. In: *Abstracts of the BCD*. 1996. Kyiv: Ukraine.
5. Yevanhel's'ki khrystyany-baptysty Ukrayiny: Istoriya i suchasnist' [Evangelical Baptist Christians of Ukraine: History and Modernity]. 2012. Kyiv: BCD.
6. Leshko, O.V., 2002. Protestanty Zakarpattya: pohlyad u mynule [Protestants of Transcarpathia: Looking Back]. *UzhNU Scientific Bulletin. «History» Series*, 7, pp. 79-83.
7. Mihratsiya z okupovanykh terytoriy: yak zminylasya kil'kist' pereselentsiv v rehionakh z pochatku roku / Slovo i dilo [Migration from Occupied Territories: how the number of migrants in the regions has changed since the beginning of the year / Word and Work]. [online] Available at: <https://www.slovoidilo.ua/2017/04/20/infografika/suspilstvo/mihracziyaokupovanyx-terytorij-yak-zminylasya-kilkist-pereselencziv-rehionax-pochatku-roku>.
8. Popovych, Z. Zakarpats'ki romy: 30 rokiv z Bohom [Transcarpathian Roma: 30 Years with God]. *Transcarpathia is religious*. [online] Available at: <http://religion.uz.ua/zakarpatski-romy-30-rokiv-z-bogom/>.
9. Relihiohrafiiya. Zakarpats'ka oblast' [Religion. Transcarpathian region]. [online] Available at: https://risu.org.ua/ua/index/reference/religiografia/zakarpattia_info.

10. Roshchyna, L.O. and Horbatenko, O.V., 2014. Rozkoly ta ob'yednannya khrystyyan-baptystiv u radyans'ku dobu [The splitting and unification of Baptist Christians in the Soviet era]. *Science. Religion. Society*. «Science and Education» Institute of Artificial Intelligence, 3(59), pp. 16-22.
11. Savynskyy, S., 2011. Razdelenye y ob'ednyenye v ystoryy Evanhel'sko-baptystskoho bratstva [Separation and Unification in the History of the Evangelical Baptist Brotherhood]. *The guest*, 2, pp. 8-13.

УДК 659.4:37.015.31-057.87:377

DOI:10.31339/2617-0833-2020-1(28)-28-31

ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ У СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ

Малеш М.Ю., Хом'як Б.Я.

THE DEVELOPMENT OF MEDIA LITERACY AMONG THE COLLEGE STUDENTS

Malesh Marina, Khomiak Bohdan

Автори статті дослідили рівень медіаграмотності у студентів коледжу і розробили комплекс занять щодо розуміння та використання медіа, комунікації за допомогою медіазасобів та вміння досягати власних цілей, застосовуючи медіа. Впровадження цього комплексу занять дозволить вирішити проблему формування медіаграмотності у студентів та сприятиме розвитку у майбутніх фахівців медіакомпетентності.

Ключові слова: *медіаосвіта, медіакультура, медіаграмотність, медіакомпетентність.*

The authors of the article have researched the level the media literacy of college students and developed a set of classes on understanding and using media, communication through media and the ability to achieve their own goals using media. The implementation of this set of classes will solve the problem of forming media literacy in students and promote the development of media literacy among future professionals.

Key words: *media education, media culture, media literacy, media competence.*

Вміле застосування інформаційно-комунікаційних технологій в сучасному суспільстві є пріоритетним напрямком розвитку особистості. Особливо це стосується молодого покоління, яке щоденно використовує смартфони та інші гаджети як в освітньому процесі, так і в розважальних цілях. Постійне перебування у віртуальному просторі та переважання інформаційним контентом вимагає від студентів коледжу вдосконалення як комп'ютерної, так і медіаграмотності.

Майбутні фахівці під час навчання у коледжі мають здобути медіаосвіту, навчитися ефективно взаємодіяти з інформаційними потоками та адекватно поводитися в інформаційному середовищі, щоби стати конкурентоспроможними на ринку праці. Проблемі формування медіаграмотності останнім часом приділяється багато уваги. Такі вітчизняні науковці як Власенко І.А. та Олійник М.С. розробили тренінгову програму «Я – медіаграмотний», яка містить блоки спрямовані на усвідомлення впливу засобів масової інформації на людину, формування навичок пошуку і критичного аналізу матеріалів масмедіа та закріплення відповідних навичок [1]. Авторами Павленко І.Г. та Курліщук І.І. для вирішення проблеми формування медіаграмотності студентів був розроблений факультативний навчальний курс «Засоби масової комунікації і сучасність». Впровадження цього навчального курсу в освітній процес закладу вищої освіти сприятиме підготовці фахівців, які вміють критично аналізувати наявні медіаресурси, створювати нові і здатні до

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>